

ЗАРАЖЕНІСТЬ ПЕРЛІВНИЦЕВИХ (*MOLLUSCA, BIVALVIA, UNIONIDAE*) ТЕТЕРІВСЬКОГО ВОДОСХОВИЩА ВОДЯНИМИ КЛІЩАМИ (*ACARI, HYDRACARINA, UNIONICOLA*)

Шевчук Т. В., Пампура М. М.

Житомирський державний університет імені Івана Франка, кафедра зоології

Маючи високу фільтраційну здатність, молюски родини *Unionidae* відіграють важливу роль в існуванні гідробіоценозів. Окислюючи органічні речовини, вони беруть участь у процесах самоочищення природних вод (Стадниченко, 1984). Загальна деградація водних екосистем України призводить до зменшення кількості популяцій перлівницевих, зниження чисельності і щільності їх поселень. Ймовірно, збідненню фауни молюсків сприяють і такі біотичні чинники, як паразити, наприклад, водяні кліщі (*Acari, Hydracarina*).

В зв'язку з цим, вивчення питання щодо зараженості перлівницевих України водяними кліщами роду *Unionicola* та впливу даних паразитів на організм *Unionidae* викликає особливий інтерес. В літературі зустрічаються лише окремі відомості про представників роду *Unionicola* як паразитів перлівницевих (Иванчик, 1967, 1976; Стадниченко, 1984; Иванцив, 1987; Черномаз, 2003).

Метою нашої роботи було встановити видовий склад перлівницевих Тетерівського водосховища (м. Житомир), а також їх паразитів – водяних кліщів роду *Unionicola*. Дослідити сезонну динаміку екстенсивності та інтенсивності зараження уніонід даними паразитами.

Збори матеріалу проводили у лютому-листопаді 2010 р. Молюсків добували вручну. Проводили видову ідентифікацію перлівницевих (Glöer, Meier-Brook, 1998; Корнюшин, 2002) і кліщів (Соколов, 1940; Тузовський, 1990). Виготовлення постійних препаратів із тіла кліщів для перевірки правильності їх визначення здійснювали за стандартною методикою (Тузовський, 1987). Визначали екстенсивність та інтенсивність інвазії перлівницевих. Всього оброблено 243 екз. молюсків, 138 (56,8%) з яких були заражені водяними кліщами роду *Unionicola*.

Таким чином, у Тетерівському водосховищі були виявлені наступні види перлівницевих: *Unio tumidus* Philipsson, 1788, *U. pictorum* Linnaeus, 1758, *Anodonta anatina* (= *piscinalis*) Nilsson, 1822, *A. cygnea* Linnaeus, 1758. Щільність поселення беззубок становила 1 екз./м², перлівниць *U. pictorum* та *Unio tumidus* – 4 і 2 екз./м² відповідно. В уніонідах були виявлені такі види кліщів роду *Unionicola*: *U. intermedia* Koenike, 1882, *U. aculeata* Koenike, 1890, *U. ypsilon* Bonz, 1783, *U. bonisi* Claparede, 1869. У 90% випадків *U. ypsilon* зустрічався в *A. cygnea*, в 10% – в *A. anatina*. Інший вид – *U. bonisi* – відмічений в *U. tumidus* (61%), *U. pictorum* (31%) та *A. anatina* (8%). Такі кліщі, як *U. intermedia* та *U. aculeata*, у всіх випадках були зареєстровані лише в *A. anatina*.

Дослідження сезонної динаміки інвазії уніонід водяними кліщами роду *Unionicola* показало, що найбільша екстенсивність зараження молюсків спостерігається у квітні (100%) та вересні-жовтні (95–100%), а найменша – у лютому–березні (0–3%) та листопаді (18%). Протягом досліджуваного періоду екстенсивність інвазії беззубок була у 1,5 рази вищою, ніж перлівниць. Інтенсивність зараження уніонід водяними кліщами *Unionicola* коливалася від 1

до 43 экз./особину. Найбільша інтенсивність зараження спостерігалася у серпні–вересні (15–43екз./особину).

У перлівницевих Тетерівського водосховища виявлено кліщів на різних стадіях свого розвитку. Наприклад, дорослі особини паразитів в *A. anatina* відмічались з травня по листопад на різних ділянках тіла беззубки: у мантиї, зовнішніх та внутрішніх півзябрах, інколи в нозі.

Таким чином, у перлівницевих досліджуваного гідробіоценозу виявлені водяні кліщі *U. intermedia*, *U. aculeata*, *U. upsilophora*, *U. bonisi*. Інтенсивність зараження моллюсків родини *Unionidae* даними паразитами варіювала у межах від 1 до 43 экз./особину. Екстенсивність інвазії в *Anodonta* була вищою, ніж в *Unio*.